

עדות הבעל בשבויה

ר' ענניאל אהרן

גרסינן במשנה כתובות (כ"ז):

"עיר שכבשוה כרכום כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות (אסורות לבעליהן דאשת כהן אסורה באונס. רש"י) ואם יש להן עדים אפילו עבד אפילו שפחה הרי אלו נאמנין, ואין נאמן אדם על ידי עצמו".

מבואר במשנה שאין השבויה נאמנת להעיד על עצמה שלא נאנסה וטהורה היא לבעלה.

ובגמרא (כ"ז): מובאת ברייתא:

"תניא אידך הכל נאמנין להעיד חוץ מהימנה ובעלה".

ומעמיד רב פפא שהלכה כמותו "כי תניא ההיא במסיחה לפי תומה". מבואר שהשבויה עצמה ובעלה אינם נאמנים אפילו במסיחים לפי תומם.

במשנה שם בסוף העמוד איתא:

"אמר ר' זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו, אמרו לו אין אדם מעיד על עצמו".

וכן פסק הטור (ריש סי' ז):

"אבל היא עצמה ובעלה אין נאמנין אפילו מסיחין לפי תומם".

וכן פסק הרמב"ם (איסורי ביאה י"ח, י"ט) ושו"ע (ז', ב):

"אין הבעל נאמן להעיד באשתו השבויה שלא נטמאה שאין אדם מעיד לעצמו".

ומוסיף הב"ש (סק"ד) "אפילו מסיח לפי תומרו" וזה ע"פ הגמרא הנ"ל ודברי הטור לעיל, ופשוט הוא.

במאמר לפנינו נברר כמה נקודות בסוגיא הנ"ל:

1. מאיזה טעם אין הבעל נאמן בתורת עד אחד?
2. ע"פ הטעמים השונים באי-נאמנות הבעל, יש לנו לברר מה הדין בשבויה אשת ישראל שבעלה מעיד עליה שלא נאנסה, האם נאמן עליה לענין שתהיה מותרת לכהן אחר מות בעלה הישראל?

3. אף שאין הבעל נאמן להתירה לאחרים בתורת עדות, למה לא יהא נאמן לעצמו מטעם שטוען בדי שאשתו טהורה? ונשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

הטעם שהבעל לא נאמן

בראשונים מצינו כמה טעמים בדבר.

1. ביש"ש (כתובות פרק ב', סי' נ"ג) תמה על הטעם שאמרו חכמים לר' זכריה: "ולפלא היא בעיני, וכי אין אדם נאמן לעצמו במידי דלעצמו, בפרט במידי דלית כאן נגיעה דגופיה ודאי אלא ספק".

נראה שעיקר קושיתו מאי שנא שבוייה משאר איסורים דאדם נאמן להעיד אפילו על עצמו. על כן מבאר הטעם – "ואפשר שמעלה עשו ביוחסין לכהונה".

ומוסיף היש"ש נפ"מ לפי דבריו –

"ומשום הכי נראה, לגבי ישראל אפילו נחבשה [ד]אסורה אפילו ל[נ]בעלה[ישראל (כן שיטת רש"י, תוספות ורא"ש, דחיישינן לנתרצית, בסוגית "נחבשה" כתובות כ"ו:), מ"מ הבעל נאמן עליה".

והנה גם הב"ש (סי' ז', סק"א וסקל"ד) מביא ממהר"ק (סי' ק"ט) דשבוייה אסורה משום מעלה ביוחסין לכהונה שהרי אין אשה נאסרת לבעלה אלא ע"י קינוי וסתירה.

אמנם בערוה"ש (סי' ז', סע' ב') משיג על טעם זה דלא נראה כן מש"ס ופוסקים בהם משמע דשבוייה אסורה מספיקא דאורייתא אלא שהקלו בעדותה, עיי"ש¹.

2. בחידושי הנמוק"י (על המשנה בכ"ז:): מבאר טעם אחר וז"ל:

"עדות הבעל צורך עצמו הוא".

נראה כוונתו כמו שכתבו הרשב"א (כ"ז: ד"ה "ואוקמה") והמ"מ (איסורי ביאה י"ח, י"ט) שהטעם שאין הבעל נאמן אפילו במסיח לפי תומו מחשש שמא יערים להראות עצמו כמסיח לפי תומו ואינו אלא מתכוון. וזה מעין הטעם המובא בבריתא בכתובות (ל"ו:): גבי כהן המעיד לשבוייה שהיא טהורה הרי זה לא ישאנה שמא עיניו נתן בה (ונפסק להלכה בסי' ז', סע' ג'), וכ"ש הכא באשתו האהובה לו.

1. יש להעיר שבמהר"ק משמע שאומר כן בעיקר הטעם מדוע שבוייה נאסרה, משא"כ היש"ש רק רצה לבאר מ"ש שבוייה משאר איסורים שאין אנו מאמינים לו, ולעולם אפשר שיודה שעיקר איסורה מספיקא דאורייתא.

וכן מפורש טעם זה בשלט"ג (י'. מדפי הר"ף אות ד'), ז"ל:
 "אבל לא בנה ובתה ובעלה ... לפי שמעידין על עצמם".

בנוב"י (תניינא סי' כ"ט) ובשור"ת רעק"א (ח"א סי' פ"ה) משיגים דמשום האי טעמא אין לאסור בדיעבד כגון להוציא אשה מבעלה. וכן רוצה לומר הנוב"י לדינא בכהן המעיד להתיר שבויה דמשום עיניו נתן בה אין לאסור בדיעבד², ומוסיף שם ראיות להוכיח שאין די בטעם זה לאסור אשה לבעלה, ע"כ כותב הנוב"י שעיקר הטעם כשיטמ"ק לקמן.

3. שיטמ"ק (על המשנה בכ"ז:): מביא בשם שיטה ישנה שהטעם הוא משום:
 "ואמר אינו נאמן דאשתו כגופו".

ומבאר רעק"א (שם) דבכה"ג אינו בתורת עדות כלל דהריהו כמעיד על עצמו³.
 מעתה צ"ע לתרץ מה שהקשה ביש"ש הנ"ל, מ"ש שבויה משאר איסורים דאדם נאמן להעיד אפילו על עצמו וכדמצינו בנדה (כתובות ע"ב). דנאמנת להעיד על עצמה?

הנה בקובץ שיעורים (אות כ"א) מקשה קושייה זו. ומתרץ (באות כ"ב, ע"פ מה שכתב בקובץ הערות ס"ה) דיש לחלק בין שאר איסורין לשבויה. בשאר איסורין, כגון חתיכה שהיא ספק חלב ספק שומן, עד אחד נאמן על עצמו לפי שאיננו בעל דבר שהרי הדבר נוגע לכל ישראל בשווה. ואף נדה לענין האיסור איננה בעל דבר יותר מכל ישראל, שאין בה שום פסול אלא איסור גרידא. מה שאין כן כאשר דנים על האדם אם הוא כשר או פסול, כגון שבויה, הרי בזה הוא ודאי בעל דבר ובעל דבר אינו נאמן⁴.
 מעין זה כתב הפנ"י (כתובות ט'. סד"ה הראשון) דשאני שבויה משאר איסורין כיון שהספק נולד בגופה.

ויש לחדד הנקודה מדוע נדה אינה חשובה לבעל דבר. נראה שעיקר הסברא הינה שכאשר הדיון בכשרות האדם ההכרעה עליו הינה לעולם וודאי חשיב לבעל דבר.

2. אמנם למעשה מסיים שם הנוב"י שאף שדעתו נוטה להיתר, דין זה אינו מוחלט אצלו לא להיתר ולא לאיסור ולמעשה צריך תלמוד. ובהגהת רעק"א (סק"ד לשו"ע סע' ג') מביא מחי' הריטב"א (יבמות כ"ה: ד"ה "איבעיא להו") שמציין לתוספתא (יבמות ד', ג') שם מפורש "אם כנס לא יוציא".

3. בנוב"י נראה שלמד בטעם השיטמ"ק שהשבויה עצמה אינה נאמנת משום מעלה ביוחסין, ובעלה משום דאשתו כגופו.

4. הרב אמוץ כהן שליט"א הקשה מגמרא קידושין (ס"ו:): שם מבואר שאם אחד מעיד על כהן שהוא בעל מום יכול הכהן להכחישו ואע"ג שאותו כהן הינו הבעל דבר? הוא מקשה לה והוא מפרק לה ד"ל שעל מנת ליצור הכחשה א"צ לשם עד.

מה שאין כן לענין איסור נדה אין כאן הכרעה במעמד הנדה דתכף תטהר, אלא רק חל עליה איסור ומצד האיסור הדבר השווה לכל ישראל. לסיכום יוצא שהיא עצמה אינה נאמנת כיון שהינה בעל הדבר, ואף בעלה אינו נאמן דאע"פ שאינו בעל דבר מכל מקום אשתו כגופו.

אמנם להסבר הנ"ל קשה מדוע נקטה המשנה בלשון פסוקה "אין אדם נאמן על עצמו" דמשמע שזה כלל ידוע בכללי עדות באיסורין, והרי אמרנו דזה דין מיוחד בשבויה כיון שהיא בעל הדבר וזה בשונה משאר איסורין (כן מקשה בפנ"י (כתובות כ"ז), ועיין שם מה שמציע לתרץ, וסיים דעדיין צ"ע). מכח הקושיה הנ"ל מבאר בחידושי חת"ס (כתובות כ"ז. ד"ה "עיר") בכיוון אחר מהקובץ שיעורים הנ"ל. לעולם מה שבשבויה אין אדם מעיד על עצמו הרי זה כבכל האיסורים- שהיא דאיתחזק איסורא קי"ל שאפילו עד אחד שיש לו חזקה אין אדם חוטא ולא לו, אינו נאמן להכשיר. הכא בשבויה האיסור הוא משום ד"רוב עכו"ם פרוצים בעריות הם" (כדאיתא בכתובות "ג:), ומשום רוב זה איתחזק איסורא מדרבנן, ד"רוב עכו"ם פרוצים" דרבנן הוא (דלא הוי רוב גמור או משום דתלי במעשה או משום דשבויה מנוולא נפשא לגבי השבאי). על כן עד אחד שיש לו חזקה מדאורייתא דאין אדם חוטא ולא לו דחי לחזקה דרבנן דרוב גויים פרוצים, מה שאין כן בעל דבר אין לו חזקה דאין אדם חוטא ולא לו ומאחר דאיתחזק איסורא שוב אינו נאמן.⁵

נאמנות בבעל ישראל

ע"פ הטעמים הנ"ל נבוא לדון האם נאמן בעל ישראל להעיד באשתו שנשבתה שלא נאנסה ותהיה מותרת לכהן אחר מות בעלה.

בשלט"ג (י. מדפי הר"ף אות ד) כותב וז"ל:

"אבל לא בנה ובתה ובעלה שהוא כהן, לפי שמעידין על עצמם".

משמע מדבריו שנישאת לישראל ומעיד שהיא בתולה מותרת אח"כ לכהן. ומבואר טעמו דרק בבעלה כהן אינו נאמן כיון שמעיד על עצמו מה שאין כן בבעלה ישראל אין חשש כיון שאינו מעיד לעצמו.

בחידושי רעק"א (כתובות כ"ז: ד"ה "שם" השלישי) תולה הדבר במחלוקת בין פרש"י לתו"ט. תו"ט⁶ מפרש במשנה שר' זכריה בן הקצב היה כהן. משמע שצריך לזה

5. לפ"ז צ"ע בנדה כיצד נאמנת והרי אין לה חזקה אין אדם חוטא ולא לו? ו"ל בפשטות דבנדה אין איתחזק איסורא שהרי אינה מוחזקת לרואה כל ימיה (וכ"כ בתוס' גיטין ב': סד"ה "עד").

6. בחידושי רעק"א מובא כן בשם רע"ב, אמנם לא מצאתי ברע"ב שמפרש כן במשנה אלא בתו"ט על משנה.

בכדי לפרש את המשנה, משום דס"ל שאם בעלה ישראל מעיד על אשתו נאמן להתירה אחר מיתתו לכהן דלגביו אין צורך בעדות זו (וע"פ הטעם שבשל"ג). לעומת זאת רש"י לא פירש כלום במשנה אלא רק בברייתא, דקתני "ואעפ"כ יחד לה בית בחצירו", שם כתב רש"י "אע"פ שאסרו עליו שהיה כהן". מדלא פירש כן במשנה משמע שאין הכרח במשנה לכך שהיה כהן, דלא קתני במשנה שאסרו אותה עליו. דהמשנה באה רק ללמדנו דאף בעל ישראל אינו נאמן להעיד על אשתו להתירה לכהן לאחר מותו.

והנה בנוב"י (תניינא סי' כ"ט) כתב לאסור, ומבאר דבריו משום שעיקר הטעם כשיטמ"ק דאשתו כגופו וא"כ אף בעל ישראל אין עדותו מועיל כלום, וכן כתב בהגהת רעק"א על השו"ע (סק"א) לאסור כנוב"י. ונראה שאף לטעם היש"ש, דמשום מעלה ביוחסין אין בעל כהן נאמן, ה"ה בבעל ישראל כן.

בב"ש (סוף ס"ק א') כתב להתיר וז"ל: "ואפשר אם שבויה נשאת לישראל ונמצא דהיא בתולה מותרת אחר מיתתו לכהן" אך סיים בצ"ע. באבני מילואים (סק"א) הביא משו"ת הרשב"ץ (ח"ג סי' קע"ח) להתיר, וסיים דראוי לסמוך עליו.

אמנם אין מפורש בדבריהם דאף אם הבעל ישראל מעיד עליה שהיא בתולה נאמן להתירה לכהן דאפשר שנמצאת בתולה ע"י נשים שראו בתוליה על הסדין או ע"י רופא. וכן מצאתי מפורש בב"ש מהדו"ק שבעלה אינו נאמן במה שאומר שהיתה בתולה.

המורם מכל האמור דלטעם הנמוק"י בעל ישראל נאמן, לעומת זאת לטעם היש"ש והשיטמ"ק אף בעל ישראל אינו נאמן. והנה באחרונים יש שכתבו דאף אם נמצאת בתולה לאחר שנשבית מ"מ אין זה מספיק כדי לומר שהיא טהורה דאכתי יש לאוסרה לכהן מטעמים אחרים. בט"ז (ס"ק י"ג) כתב דאסורה משום דיש לחוש שמא הערה בה השבאי, וכ"כ במהר"ם אלשקר (סי' צ"ה).

אמנם בנוב"י הנ"ל משיג שאין לחוש להערה, שהרי עיקר טעם האיסור בשבויה אף בדיעבד הוא משום דרוב גוים פרוצים בעריות, וכמו כן יש לומר שגוים פרוצים בעריות וגומרים תאוותם, אבל לא שכח שגוי יפרוש באמצע קודם גמר ביאה.

בספר נתיבות לשבת (סק"א) תמה על הט"ז מכיוון אחר. הרי קי"ל שהערה זו הכנסת עטרה, וכתב רש"י (סנהדרין ע"ג: ד"ה "אלא למאן"), דלמ"ד הערה זו

הכנסת עטרה אין העראה בלי הוצאת בתולים, וכ"כ תוספות (יבמות נ"ט: ד"ה "אלא לאו"), וא"כ כל שנמצאת בתולה אין לחוש להעראה. אמנם כותב שם הנתיבות לשבת דבלאו הכי אין ראייה ממה שמצאה בתולה, שהרי מבואר במשנה מסכת נדה (ריש פרק עשירי) שנותנין לתינוקת ארבעה לילות מהחתונה לשמש עם בעלה ואפילו רואה אמרינן דם בתולים הוא, אלמא שאין הבתולים נגמרים בביאה אחת. ועוד יש לחוש שמא נבעלה שלא כדרכה (כטעם השני כתב ג"כ במהר"ם אלשקר הנ"ל). אך יש לדחות כדברי הנוב"י שאין דרך שבאי גוי להניח בעילת בתולה כדרכה ולבעול שלא כדרכה, וכן דחה בשו"ת הרשב"ץ הנ"ל.

נאמנות הבעל בטענת ברי

עד עתה ביארנו מדוע אין הבעל נאמן בתורת עדות, אך צ"ע מדוע לא יהא נאמן להתיר לעצמו משום דברי לו. הרי סוגיא ערוכה היא ביבמות (ריש פרק עשירי פ"ז:): "מתניתין. האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה".

ובגמרא (פ"ח) איתא:

"תצא מזה ומזה וכו'. אמר רב לא שנו אלא שניסת בעד אחד אבל ניסת על פי שני עדים לא תצא... לא צריכא דאתו בי תרי ואמרי אנן הוינן בהדיה מכי נפק ועד השתא ואתון הוא דלא ידעיתו ליה... סוף סוף תרי ותרי נינהו והבא עליה באשם תלוי קאי? אמר רב ששת כגון שניסת לאחד מעדיה, היא גופה באשם תלוי קיימא? באומרת ברי לי".

מבואר בגמרא דאף בתרי ותרי דהוי ספיקא דאורייתא והבא עליה באשם תלוי, מ"מ מהני אם שני הבעלי דבר דהיינו הבעל והאשה אומרים ברי, שלא נוציאם בדיעבד זה מזה. א"כ כ"ש בשבויה דהספק שמא נטמאה הוא רק מדרבנן ובעלה נשאה בהיתר, אמאי נוציאה מבעלה שאומר ברי לי שהיא טהורה ואף היא טוענת ברי? (כן הקשו הרש"ש (כתובות כ"ז). ושו"ת רעק"א (ח"א סי' פ"ה)).

הנה תחילה יש להעיר שהקושיה הינה רק לפי התירוצים בגמרא שם (פ"ח:): שטענת ברי מועילה גם לגבי איסורי כהונה, שכן לתירוצן הראשון שם אמרינן איסור כהונה שאני דלא מהני ברי (וכן מעיר בחזו"א (אה"ע סי' נ"ט אות מ"א)).

באחרונים נאמרו כמה תירוצים לקושיא זו:

1. רעק"א (שם) מבאר שבשבויה חיישינן דמה דאמר ברי לי אולי אינו ידוע לו בבירור אלא דמאמין לה. וכיון שחושש שהבי"ד לא יאמינו לה ויאסרו אותה

עליו אומר ברי לי ולא הוי ברי מעליא. אבל בתרי ותרי ודאי הוי ברי מעליא, דאילו לא ידע דמת בעלה, לא שייך לומר דסומך ומאמין לדבריה שהרי היא מוכחשת ע"י שני עדים.

ויש לנו ראייה לתירוץ זה. המשנה בשבועות (מ"ה.) אומרת דשכיר בזמנו נשבע ונוטל, ומבארת הגמרא שזה כיון שבעה"ב טרוד בפועליו. ובגמרא (שם מ"ה:) מובא דלא שנו שנשבע ונוטל אלא ששכרו בעדים, אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול בעה"ב לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך. בתוספות שם (ד"ה "מתוך" הראשון) מקשים אמאי מועיל לו מגו כזה הרי אמרינן דבעה"ב טרוד בפועליו וכי משום מגו יהא נזכר יותר. ומביאים תוספות ראייה לכך מיבמות (ק"ד:): שאין אשה נאמנת לומר מת בעלי במלחמה משום דאמרה בדדמי ואינה יודעת בברור שמת ולא מהני לה מיגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו. מתרצים תוספות דבעה"ב שאני דאם טוען בברי שלא שכח אין לנו להחזיקו כמשקר כיון שיש לו מיגו, ע"כ.

והנה לגבי הראייה מיבמות לא נראה דמהני לה מגו אפילו באומרת ברי דחיישינן שאמרה בדדמי והכא נמי בניד"ד.

מעין תירוץ זה מביא החת"ס (כתובות כ"ז: ד"ה "בהא") מספר קול הרמז שתירץ דמשום שהקלו טפי בשבויה חששו טפי למורה היתרא.

2. שער"י (שער ו', פרק י"ח) מתרץ באופן אחר. תחילה הוא מקדים לבאר דלענין הנהגת האדם בדבר שיש לו ספק צריך שני אופני עדות- עדות העיקרית שידע לעצמו אם מותר לו הדבר או לא כדי לצאת ידי שמים, ועדות שניה לצאת ידי בי"ד. לכן רק היכא שהאדם ברי לו שמותר ולבי"ד הוא בתורת ספק אין צריך בזה שום עדות- דלגבי עצמו יש לו ברי ויוצא ידי שמים, ואף לגבי בי"ד כיון שלהם זה ספק בכה"ג אמרינן ברי ושמא ברי עדיף. מטעם זה שרי בתרי ותרי שתנשא לאחד מעדיה כשאומרת ברי. ע"פ זה הוא ממשיך לבאר דמה שלא מועיל ברי בשבויה, זה משום שבשבויה גזרו רבנן להחזיקה בנבעלת ודאי ולא בתורת ספק. הוא מוכיח כן מתוספות כתובות (ל"ו: ד"ה "ואלר") וז"ל:

"אף על גב דמדאורייתא שבויה לא הויא בחזקת בעולה כדאמרינן בכל דוכתי דבשבויה הקילו, מ"מ אין לה קנס דמשום גזירה שלא תנשא לכהן עשאוה כבעולה לכל דבריה".

לפי זה מבואר שמה שברי לשבויה ולבעלה מהני רק לגבי עצמם בנוגע להנהגתם לשמים, אך לא בנוגע להנהגתם אצל בי"ד.

וכ"כ בחזו"א (אה"ע סי' נ"ט, אות מ"א בתירוץ שני) דחכמים החמירו בשבויה לחוש כודאי משום רוב גוים פרוצים. וכ"כ בקובץ שיעורים (אות כ"ג) דבשבויה עשו ספק כודאי. ומוסיף דמ"מ עד אחד מהני בשבויה משום שעד אחד מסלק הספק

דנאמנותו לברר את המעשה, אבל נאמנות בברי שאינו בתורת עדות אינו מסלק הספק. אלא שבמקום ספק הכי דינא דברי ושמא ברי עדיף, אך במקום שהספק כודאי לא מהני ברי, וצריך עדות לברר הספק. וכן תירץ בחידושי חת"ס (כתובות כ"ז: ד"ה "בהא"), וכתב שם שתירוץ זה רמוז בקיצור לשון השיטמ"ק על המשנה בדף כ"ז: ז"ל:

"ואמרו אינו נאמן דאשתו כגופו, ואין אדם מעיד על ידי עצמו, כיון שבידוע ששלטה עליהן ידי האומות העולם".

בכיוון זה הלכו הרבה אחרונים לומר בשבוייה שעשאוה כודאי⁷. אמנם לפי תירוץ רעק"א הנ"ל, שלא תרץ כשאר האחרונים, נראה ברור שלמד בשבוייה שהיא ספק בלבד. וכן משמע שיטת הרמב"ם (איסורי ביאה י"ח, י"ז) שכתב ז"ל:

"השבוייה שנפדית והיא בת ג' שנים ויום אחד או יתר אסורה לכהן מפני שהיא ספק זונה שמא נבעלה לעכו"ם. ואם יש לה עד שלא נתייחד העכו"ם עמה הרי זו כשרה לכהונה. ואפי' עבד או שפחה או קרוב נאמן לעדות זו. ושתי שבויית שהעידה כל אחת מהן לחבירתה הרי אלו נאמנות. הואיל ואיסור כל הספיקות כולן מדברי סופרים לפיכך הקלו בשבוייה".

ובערוה"ש (סי' ז', סע' א') מבאר שהרמב"ם לשיטתו שכל הספקות מותרים מן התורה ורק מדרבנן אמרינן ספק דאורייתא לחומרא⁸.

7. ע"ע בצפנת פענח על הרמב"ם (איסורי ביאה י"ח, י"ז), נוב"י (אה"ע מהדו"ק סי' ס"ו ד"ה "אלא"), פת"ש (סי' ו' סק"ה בשם שעה"מ), וע"ע במשנת ר' אהרן (קוטלר) כתובות (סי' כ"א) אך שם ממש מפליג לעשותה כודאי גמור וצ"ע בדבריו.

8. צ"ע מדברי הרמב"ם (אישות י"א, ב') שם כתב ז"ל:
"ומפני מה תיקנו חכמים לאלו כתובה מאה ואף ע"פ שהן בתולות? הואיל וחזקת הנשואה שתבעל וחזקת השפחה והכותית והשבוייה שתבעל תיקנו לאלו מאה בין נבעלו בין לא נבעלו והרי הן כבעולות לכל דבר".

ליישב שיטת הרמב"ם נראה לומר דאחר ששבוייה אסורה מספק דאורייתא מדרבנן לחומרא, אמרינן שהיא בחזקת בעולה עד שיבא עד אחד שיעיד לנו שהיא טהורה, אך לעולם עיקר הגדרת האיסור בשבוייה אינו אלא ספק, וצע"ע. (במשנת ר' אהרן הנ"ל בהערה הקודמת בנה דבריו על הרמב"ם שבהלכות אישות, אך פלא הוא שהתעלם לגמרי מהרמב"ם שבהלכות איסורי ביאה).